

Nurmurotova Feruza Bahtiyor qizi,

TDIU MIIT-01 guruh talabasi.

Kungratov Ilmurod Kuzibay o'g'li,

TDIU IH-80 guruh talabasi.

RAQAMLI TEXNOLOGIYLARDAN FOYDALANGAN HOLDA BANK MIJOZLARINI TEKSHIRISHNI ZAMONAVIY USULLARINI ISHLAB CHIQUISH.

Anatatsiya. Ushbu tadqiqot bank mijozlarini tekshirishni avtomatlashtirilgan usullarini ishlab chiqishda jahonda qo'llanilayotgan metodikalarni tahlil qilgan holda yozildi. Shu jumladan bank mijozlariga yangi texnologiyalardan foydalangan holda yangidan yangi qulayliklar yaratib jahon standartlariga mos bo'lish qisman yoritilgan.

Kalit so'z: Bank tizimi, avtomatlashtirish, mijoz tajribasi, hisob kitob markazi, KYC

Kirish

O'zbekiston Respublikasi qonunlariga asosan bank - bu tijorat muassasasi bo'lib, jismoniy va huquqiy shaxslarning bo'sh turgan pul-mablag'larini jalb qilish va ularni o'z nomidan, to'lovlik, muddatlik, qaytib berish sharti asosida joylashtirish operatsiyalarini va boshqa bank operatsiyalarini bajaradi. Ba'zi adabiyotlarda bank - bu korxonada deb ham izoh beriladi. Ma'lumki, bank yaxlit olingan korxonada sifatida ishlab chiqarish jarayonini amalga oshirmaydi. Tijorat bankalarining faoliyatini korxonada faoliyatiga shu jihatdan o'xshatish mumkin, tijorat banklari ham korxonalar singari o'z faoliyatini o'z asoschilari-aksionerlarning manfaatlarini, ikkinchidan, o'z mijozlarining manfaatlarini himoya qilishni ta'minlashdan iborat.

Bank ishini avtomatlashtirish samaradorlikni oshirish, xarajatlarni kamaytirish va mijozlar va xodimlar tajribasini yaxshilash maqsadlarida qo'llaniladi - bularning barchasi banklarga raqobatchilardan oldinda bo'lishga va mijozlarni yutib olish va saqlab qolishga yordam beradi.

Avtomatlashtirish banklarga tizimlarni ulash va qo'lda bajariladigan vazifalarni kamaytirish imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, xodimlarning ish yukini kamaytiradi va ularga mijozlar uchun eng yaxshi tajribani taqdim etish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlar va vaqt bilan jihozlanganligi sababli o'zlarini yanada qoniqish va samarali his qilishlariga yordam beradi.[1]

Samaradorlikni oshirish

AI (sun'iy intellekt), IDP (hujjatlarni aqlli qayta ishlash) va RPA (robotik jarayonlarni avtomatlashtirish) kabi texnologiyalarni tartibga solish bo'limlar bo'ylab operatsiyalarni tezlashtiradi. Ma'lumotlarni tezroq va aniqroq qayta ishlash uchun IDPdan foydalanish xodimlarni buni qo'lda qilishdan qutqaradi. Ma'lumotlarni tahlil qilish va qarorlar qabul

qilish uchun biznes mantig'ini qo'llash xodimlarning ish jarayonlaridan oddiyroq qarorlarni olib tashlaydi. Bundan tashqari, RPA botlari xodimlar tomonidan ilgari bajarilgan vazifalarni tezroq va tanaffuslarsiz bajarishi mumkin.

Kolumbiyaning eng yirik banki Bancolombia o'zining insoniy, robototexnika, kognitiv va analitik avtomatlashtirish texnologiyalarini takroriy, qo'lda bajariladigan vazifalarni minimallashtirish uchun birlashtirdi. Natijada ular front-ofis avtomatlashtirilgan filiallarda yiliga 515 000 soatdan ortiq vaqtni bo'shatishdi.

Ko'rinishni oshiring

Tashkilot bo'ylab xodimlarga ko'rinishini oshirish uchun odamlarni, ilovalarni, robotlarni va ma'lumotlarni markazlashtirilgan platformaga ulang. Ko'proq ko'rinish nafaqat vazifalar kerakli tarzda bajarilganligini ko'rsatishga yordam beradi, balki ish jarayonida har qanday kechikishlar qaerda sodir bo'layotgani haqida tushuncha beradi. Bu kengaytirilgan ko'rinish, shuningdek, qaror qabul qilishda yordam beradi va hisobotni soddalashtiradi va yaxshilash imkoniyatlarini aniqlashga yordam beradi.[2] Mukofotga sazovor bo'lgan global aktivlarni boshqarish kompaniyasi, Insight Investment Bizagi ilovalarida saqlangan ma'lumotlarni vizualizatsiya qilish, jarayonlarni boshqarish va jarayonni yanada takomillashtirish orqali o'zining oxirigacha biznes jarayonlari atrofida shaffoflikni optimallashtirdi.

Mijoz tajribasini yaxshilang

Mijozlar bortga kirishdan boshlab bank bilan bo'ladigan har qanday kelajakdagi o'zaro munosabatlarga qadar tez, moslashtirilgan tajribani kutishadi. O'zaro muloqotning to'g'ri nuqtasida mijozlar ma'lumotlariga ega bo'lish xodimlarga ijobiy tajriba taqdim etish va sodiqlikni rag'batlantirish orqali mijozlarga yaxshiroq xizmat ko'rsatish imkonini beradi va natijada ularga raqobatdosh ustunlik beradi.

Janubiy Afrikaning etakchi moliyaviy xizmatlar guruhi Old Mutual xodimlarga mijozlar va mavjud xizmatlarning yaxlit ko'rinishini taqdim etish uchun bir nechta tizimlarni bitta platformaga birlashtirgan. Bu ularga mijozlarni 10 baravar tezroq ishga tushirishga va filialda 9 baravar qisqaroq navbatlarni ta'minlashga yordam berdi, shuningdek, xizmat ko'rsatishdan sotuvlar ko'paydi.

Xodimlarning tajribasini oshiring

Bank tashkilotlari nafaqat mijozlar uchun, balki o'zlarining bo'sh ish o'rinlarini to'ldirish uchun yuqori malakali shaxslar uchun doimo raqobatlashadilar. Takroriy vazifalarni avtomatlashtirish xodimlarning ish yukini kamaytiradi va ularga ish vaqtini bank uchun foydali bo'lgan va ishdan qoniqish darajasini oshiradigan qimmatliroq vazifalarni bajarishga sarflash imkonini beradi. Bitta bank tashkiloti kredit berish jarayonida minimal talablarga javob bermagan kreditlarni avtomatik ravishda rad etadigan qoidani qo'llash

uchun avtomatlashtirishdan foydalangan[3]. Bu xodimlarning ish yukini kamaytiradi va ularga daromad keltiradigan mijozlarga e'tibor qaratish imkonini beradi.

Umumiy avtomatlashtirilgan bank cheklarini tozalash muammolari

Har bir inson tomonidan ishlab chiqarilgan texnologiya o'z cheklovlariga ega va avtomatlashtirilgan tekshirishni qayta ishlash bundan mustasno emas. Bu erda avtomatlashtirilgan chekni tozalashning muhim komponentlari bilan bog'liq muammolar mavjud.[4]

Avtomatlashtirilgan hisob-kitob markazi (ACH)

Avtomatlashtirilgan hisob-kitob markazi elektron pul mablag'larini o'tkazish bilan shug'ullanadigan kompyuterga asoslangan tarmoqni anglatadi. NACHA (National Automated Clearing House Association) Qo'shma Shtatlarda bir nechta to'lov xizmatlarini taqdim etish uchun ACHdan foydalanadi. ACH manfaatdor mijozlar uchun bank hisoblari o'rtasida pul o'tkazadigan moliyaviy tashkilotga o'xshaydi.

Nima uchun KYC jarayonini avtomatlashtirish kerak?

Bortga kirish jarayonida banklar potentsial mijozning haqiqiylikini tekshirish uchun manzilni tasdiqlovchi hujjatlar, pasportlar, ta'sis shartnomasi va iste'molchi hisobot agentliklari ma'lumotlari kabi yozuvlarni ko'rib chiqadi. Anonimlikning oldini olish, korrupsiya xavfini baholash va yolg'on identifikatsiyani fosh qilish banklarni va butun jamiyatni qo'pol noqonuniy harakatlardan himoya qiladi. Qo'lda, amaliy usullardan foydalangan holda qog'ozli qog'ozli qog'ozlarni ko'rib chiqish nafaqat xavfli, balki juda ko'p vaqt talab qiladi.

Hujjat talab qiladigan jarayon sifatida KYC avtomatlashtirish uchun mukammal chempiondir. Biroq, yaqinda o'tkazilgan tadqiqotga ko'ra, KYC mutaxassislarining atigi 40,6 foizi bortga kirish operatsiyalari to'liq avtomatlashtirilganligini aytishadi. Ajablanarlisi shundaki, 26,2% hali ham butun jarayonni qo'lda boshqaradi, bu esa zamonaviy ma'lumotlarni to'ldirishni tezda qayta ishlashni qiyinlashtiradi.[5]

Raqamli jarayonni avtomatlashtirish kabi avtomatlashtirilgan texnologiya identifikatsiya bilan bog'liq ma'lumotlarni o'qish, ajratib olish, ko'rib chiqish va saralash uchun inson ko'zlari va quloqlarini to'ldirishi mumkin. Avtomatlashtirish nafaqat dastlabki ishlarni bajarishi, balki ko'plab boshqaruv organlari tomonidan talab qilinadigan temir bilan qoplangan audit yo'lini samarali ushlab turishi mumkin.

Avtomatlashtirish uchun ushbu imkoniyatlardan foydalaning

KYCni avtomatlashtirish orqali banklar identifikatsiya qiluvchi hujjatlarni tezda tasdiqlashlari, biometrik ma'lumotlarni olishlari va uchinchi tomon ma'lumotlar bazalari bilan avtomatik ravishda o'zaro ma'lumot olishlari mumkin. Bundan tashqari, mijoz filialda,

telefon orqali yoki ilova orqali murojaat qilyaptimi, banklar ushbu muhim tekshiruvlarni amalga oshirish uchun soddalashtirilgan amaliyotlarga muhtoj.

Ma'lumotlar nuqtalari orasidagi o'tkazib yuborilgan ulanishlar shunchaki qog'ozdagi xatolik emas, balki tashkilotga milliardlab dollar jarima solinishi mumkin. Ushbu xavflarga qarshi doimiy qo'riqchi - bu yaxshi moylangan avtomatlashtirish strategiyasi bilan ta'minlangan samarali KYC tekshiruvlari. Bu erda eng yaxshi ishlaydigan muvofiqlik bo'limlari avtomatlashtirishni amalga oshirayotgan sohalar.

Ma'lumotlarni chiqarish

Avtomatlashtirilgan texnologiyalardan foydalansangiz, kompyuterlar tezkor baholashi mumkin bo'lgan axborot turi elektron jadvallar va shablonli shakllar kabi tuzilgan ma'lumotlar bilan chegaralanib qolmaydi. Banklar fakslar, elektron pochta qo'shimchalari, onlayn chatlar va ovozli qo'ng'iroqlar ma'lumotlarini KYC baholash asosida yaratish uchun avtomatik ravishda to'plashlari mumkin.

Doimiy monitoring

Muvaffaqiyatli KYC tekshiruvining yana bir komponenti mijozlarni tekshirish yoki CDDni o'z ichiga oladi[6]. Bu jarayon mijozning xatti-harakatlarini sinash va bashorat qilish uchun mijozlarning xatti-harakatlarini jamlaydi. Ishlar o'yin rejasidan chiqib ketganda, tizimlar chuqurroq tergovni boshlash uchun tezda qizil bayroqni ko'tarishi mumkin.

KYC jarayoni bir martalik tekshiruv emas. Xavflarni baholash doimiy ravishda yangi ma'lumotlar bilan yangilanadi va yangi tahdidlar uchun qayta baholanadi. Doimiy ravishda kengayib borayotgan ma'lumotlar o'rtasida yaxshi ko'rinadigan aloqalarni topish inson uchun bir oy davom etadigan ish bo'lishi mumkin, kompyuterlar esa bu ishlarni deyarli bir zumda amalga oshirishi mumkin[7].

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bank faoliyati avtomatlashtirilgan axborot tizimlari va texnologiyalari https://www.researchgate.net/profile/Nurmuxamad-Duisenov/publication/348916368_BANK_FAOLIYATI_AVTOMATLASHTIRILGAN_AXBOROT_TIZIMLARI_VA_TEXNALOGIYALARI/links/6016436a45851517ef2aae11/BANK-FAOLIYATI-AVTOMATLASHTIRILGAN-AXBOROT-TIZIMLARI-VA-TEXNALOGIYALARI.pdf
2. Bank ishini avtomatlashtirish <https://www.bizagi.com/en/blog/automation-in-banking>
3. Automation in Banking: What? Why? And How? <https://www.bizagi.com/en/blog/automation-in-banking>
4. Common automated banking check clearing issues <https://sdk.finance/automated-banking-check-clearing/>

5. Increasing Automation in the KYC Process

<https://www.processmaker.com/blog/increasing-automation-in-the-kyc-process/>

6. Know Your Client (KYC): What It Means, Compliance Requirements

<https://www.investopedia.com/terms/k/knowyourclient.asp>

7. <https://www.google.com/search?q=DEVELOPMENT+OF+AUTOMATED+METHODS+OF+CHECKING+BANK+CUSTOMERS&oq=DEVELOPMENT+OF+AUTOMATED+METHODS+OF+CHECKING+BANK+CUSTOMERS&aqs=chrome..69i57j33i160l2.1386j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

